

فرهنگ ثروت آفرین

بررسی و تحلیل نظام

آمار اقتصادی

سینما

با تأکید بر رویکرد نوآورانه و دانش بنیان

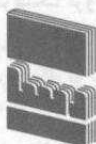
دکتر روح اله ابو جعفری

(عضو هیئت علمی پژوهشکده مطالعات فناوری)

علی افضلی

مجتبی نصراللهی نسب

(پژوهشگران پژوهشکده مطالعات فناوری)

سرشناسه	: ابو جعفری، روح اله، ۱۳۵۹ -
عنوان و نام پدیدآور	: فرهنگ ثروت آفرین: بررسی و تحلیل نظام آمار اقتصادی سینما با تأکید بر رویکرد نوآورانه و دانش بنیان/ نویسندگان روح اله ابو جعفری، علی افضل، مجتبی نصراللهی نسب؛ مشاور سید محمدحسین سجادی نیری
مشخصات نشر	: تهران: رسا، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۱۴۰ ص: مصور، جدول، نمودار؛ ۲۲ × ۲۹ س.م.
شابک	: ۹۷۸-۹۶۴-۳۱۷-۹۷۹-۳
وضعیت فهرست نویسی	: فیپا
یادداشت	: کتابنامه.
عنوان دیگر	: بررسی و تحلیل نظام آمار اقتصادی سینما با تأکید بر رویکرد نوآورانه و دانش بنیان.
موضوع	: سینما -- ایران -- صنعت و تجارت -- آمار
موضوع	: Motion picture industry -- Statistics -- Iran
موضوع	: سینما -- صنعت و تجارت -- آمار
موضوع	: Motion picture industry -- Statistics
موضوع	: سینما -- ایران -- صنعت و تجارت
موضوع	: Motion picture industry -- Iran
موضوع	: سینما -- صنعت و تجارت
موضوع	: Motion picture industry
شناسه افزوده	: افضل - سی ۱۳۷۱ -
شناسه افزوده	: نصراللهی نسب، مجتبی، ۱۳۶۷ -
شناسه افزوده	: سجادی نیری، سید محمدحسین، ۱۳۵۷ -
رده بندی کنگره	: ۷۹۱/۴۳۰۹۵۵
رده بندی دیویی	: ۷۹۱/۴۳۰۹۵۵
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۰۹۸۵۵

کلیه حقوق محترم را مخصوص ناشر است

دوست عزیز، هرگونه کسب درآمد از دسترنج دیگران، تکثیر کتاب بدون اجازه از ناشر و فروش آن و یا تغییر بهای کتاب، کاری نادرست و نامشروع است و در نهایت، موجب رواج بی اعتمادی در جامعه و بروز پی آمدهای ناگوار در زندگی و محیطی ناسالم برای خود و فرزندانمان می گردد.

مؤسسه خدمات فرهنگی رسا

تلفن: ۴۵ - ۸۸۸۳۴۸۴۴ فاکس: ۸۸۸۳۸۱۲۵

WWW.RASABOOKS.IR

عنوان: فرهنگ ثروت آفرین

بررسی و تحلیل نظام آمار اقتصادی سینما

امور گرافیک: مؤسسه فرهنگی و هنری نگاه نو تهران / طراح جلد: حمیدرضا بیدقی

چاپ اول: ۱۳۹۸ — تیراژ: ۵۰۰ نسخه

مرکز توزیع: پخش رسا - تلفن: ۶۶۹۰۷۷۱۰ و ۶۶۹۰۷۷۱۲

قیمت: ۴۳۰۰۰ تومان

۱	مقدمه
۵	بخش اول تبیین و توسعه نظام آمار اقتصادی، سینما
۷	فصل اول: تبیین مفاهیم فنی و نظری سینما
۷	۱-۱. گفتار اول: مقدمه
۷	۲-۱. گفتار دوم: سینما چیست؟
۸	۳-۱. گفتار سوم: قالب‌های سینمایی
۹	۴-۱. گفتار چهارم: فیلم‌نامه
۱۱	۵-۱. گفتار پنجم: سکانس، صحنه و پلان
۱۲	۶-۱. گفتار ششم: ساختار دراماتیک و شخصیت‌ها
۱۳	۷-۱. گفتار هفتم: ژانر
۱۴	۸-۱. گفتار هشتم: سینما در طبقه‌بندی‌های صنایع فرهنگی
۱۵	۹-۱. گفتار نهم: جمع‌بندی
۱۷	فصل دوم: تبیین چهار چوب مفهومی اقتصاد سینما
۱۷	۱-۲. گفتار اول: مقدمه
۱۸	۲-۲. گفتار دوم: بررسی شرایط صنعت سینما در جهان
۲۱	۳-۲. گفتار سوم: سینما در اسناد بالادستی و قوانین ایران
۲۵	۴-۲. گفتار چهارم: نگاهت نهادی سینما در ایران
۲۹	۵-۲. گفتار پنجم: بررسی چالش محور زنجیره ارزش سینما
۳۳	۶-۲. گفتار ششم: بررسی تقاضای صنعت سینما در ایران
۳۵	۷-۲. گفتار هفتم: بررسی تجارب بین‌المللی در صنعت فیلم و سینما
۴۱	۸-۲. گفتار هشتم: بررسی تجارب داخلی در شاخص‌های صنعت فیلم و سینما
۴۵	۹-۲. گفتار نهم: جمع‌بندی
۴۷	فصل سوم: تبیین مفاهیم آماری اقتصاد سینما
۴۷	۱-۳. گفتار اول: مقدمه
۴۷	۲-۳. گفتار دوم: تعاریف استاندارد آماری
۴۹	۳-۳. گفتار سوم: طبقه‌بندی‌های استاندارد آماری

۴-۳. گفتار چهارم: شاخص‌های آماری حوزه سینما.....	۵۶
۵-۳. گفتار پنجم: شاخص‌ها و اقلان آماری حوزه سینما.....	۵۷
۶-۳. گفتار ششم: جمع‌بندی.....	۶۲
بخش دوم تحلیل صنعت سینما با رویکرد نوآوری و دانش‌بنیان.....	۶۳
فصل چهارم: تبیین مدل نوآوری در صنعت سینما.....	۶۵
۱-۴. گفتار اول: مقدمه.....	۶۵
۲-۴. گفتار دوم: نوآوری در تولید سینما.....	۶۸
۳-۴. گفتار سوم: نوآوری در توزیع و نمایش صنعت سینما.....	۷۱
۴-۴. گفتار چهارم: حرکت استارت‌آپ‌ها در مسیر تحول صنعت سینما.....	۷۸
۵-۴. گفتار پنجم: جمع‌بندی.....	۷۹
فصل پنجم: شاخص‌های نوآوری در حوزه سینما.....	۸۱
۱-۵. گفتار اول: مقدمه.....	۸۱
۲-۵. گفتار دوم: آمار موجود نوآوری در حوزه سینما.....	۸۲
بخش سوم آمارنامه سینما.....	۸۵
فصل ششم: تعاریف و مفاهیم آماری.....	۸۷
فصل هفتم: مقایسه تطبیقی.....	۹۱
۱-۷. گفتار اول: مقدمه.....	۹۱
۲-۷. گفتار دوم: تولید فیلم سینمایی.....	۹۲
۳-۷. گفتار سوم: نمایش فیلم سینمایی.....	۹۴
۴-۷. گفتار چهارم: درآمد گیشه.....	۹۵
فصل هشتم: جداول و نمودارهای آماری.....	۹۹
۱-۸. گفتار اول: مقدمه.....	۹۹
۲-۸. گفتار دوم: آمار کارگاه‌های تولید فیلم سینمایی، ویدئویی و برنامه‌های تلویزیونی، ضبط صدا و انتشار موسیقی.....	۹۹
۳-۸. گفتار سوم: تولید فیلم سینمایی.....	۱۰۲
۴-۸. گفتار چهارم: آموزش.....	۱۰۹

فهرست مطالب

۵-۸. گفتار پنجم: توزیع نمایش فیلم‌های سینمایی.....	۱۱۲
۶-۸. گفتار ششم: زبانشناسی سینمایی.....	۱۱۵
۷-۸. گفتار هفتم: تقاضای فیلم به سبب آبی.....	۱۱۷
۸-۸. گفتار هشتم: نوآوری.....	۱۲۱
۹-۸. گفتار نهم: خلاهای آماری مهم در حالت ۴.....	۱۲۲
منابع و مآخذ.....	۱۲۵

فرهنگ را مجموعه باورها، جهت‌گیری‌ها، ارزش‌ها و آداب و رسوم و قواعد تثبیت‌شده در بین گروه‌ها و ملت‌ها دانسته‌اند. فرهنگ قشرها و مناطق مختلف تاریخی، خود را در آثار ثبت‌شده به ظهور رسانیده و در این بین هنر به عنوان مفهومی مهم به فراخور شرایط مختلف در انتشار فرهنگ‌ها به کار گرفته شده است. اما صنایع فرهنگی مفهومی جدید است. صنایع فرهنگی که از صنایع فرهنگی سخن می‌گوییم علاوه بر جنبه فرهنگی و شیوه‌های سنتی پدیده‌های هنری، باید به جنبه صنعتی و به تبع آن اقتصادی آن‌ها نیز توجه داشته باشیم. در حقیقت صنایع فرهنگی همان تولید انبوه محصولات فرهنگی هستند که فرایندهای خلق ایده، تولید و توزیع آن را در بر می‌گیرند. در این دلیل اینکه بر مبنای استعداد و مهارت و نوآوری به تولید می‌پردازند، در تعبیری دیگر و با چشم‌پوشی از برخی مرزهای تخصصی، به صنایع خلاق نیز مشهور هستند.

در دنیای امروز صنایع فرهنگی بستر ایجاد ارزش اقتصادی قابل توجهی در اقتصاد جهانی هستند؛ بر طبق نخستین نقشه جهانی صنایع خلاق و فرهنگی، این صنایع شامل: تبلیغات، معماری، کتاب، بازی، موسیقی، فیلم، روزنامه و مجله، هنرهای نمایشی، رادیو، تلویزیون و هنرهای بصری، در سال ۲۰۱۳ بیش از ۲۲۵۰ میلیارد دلار درآمد ایجاد کرده‌اند؛ یعنی چیزی در حدود ۳ درصد کل تولید ناخالص جهانی. همچنین این صنایع در همین سال منشأ ایجاد بیش از ۲۹/۵ میلیون شغل بوده است.

یکی از مهم‌ترین حوزه‌های صنایع فرهنگی صنعت سینما یا به تعبیری دیگر صنعت فیلم است. طبیعتاً در دهه‌های اخیر سینما در میان دیگر صنایع فرهنگی، چه به لحاظ ابعاد فرهنگی و چه بعد اقتصادی جایگاه ویژه‌ای را به خود اختصاص داده است. از یک بعد، سینما توانایی انتشار عقاید، دیدگاه‌ها و مفاهیم مورد نظر سازندگان را در طیف وسیعی از موضوعات فرهنگی، آموزشی، سیاسی، اجتماعی و... به دست آورده است. به‌طور طبیعی سینما به نسبت دیگر صنایع فرهنگی حواس بیشتری از انسان را درگیر کرده و این موضوع احتمالاً منشأ جذابیت بیشتری است. این ویژگی سبب شده است کشورهای مختلف به‌منظور بهره بردن از جنبه تأثیرگذاری سینما، توجه منحصر به فردی به این حوزه داشته باشند. از سوی دیگر، با گذشت زمان، اقتصاد سینما توجهات بیشتری را در سطح جهان به خود جلب کرده است؛ نقشه صنایع فرهنگی و خلاق صنعت فیلم را شامل فعالیتهای تولید و پس تولید و توزیع تصاویر متحرک در نظر می‌گیرد؛ این صنعت در سال ۲۰۱۳ در سطح جهان ۷۰ میلیارد دلار درآمد ایجاد کرده و موجب اشتغال ۲ میلیون و ۴۸۴ هزار نفر بوده است، این میزان سناریو به نسبت دیگر صنایع فرهنگی قابل توجه است.

با گسترش ارتباطات و رشد رونق صنعت سینما در دنیا، مقوله دادوستدهای فرهنگی و اقتصادی و اثرات ناشی از آن با حال و هوای مهمی روبه‌رو شد. طبیعتاً کشور ایران نیز به‌مانند بسیاری از مناطق دنیا ناگزیر در جریان سرازیر ناشی از پیشرفت این عرصه قرار گرفته است؛ لذا این روند مستلزم سیاست‌گذاری‌هایی است تا در پی آن در دنیای دادوستدهای فرهنگی، کشور توانایی لازم برای اثرگذاری‌های مؤثر داخلی و بین‌المللی را در اختیار داشته باشد. از سوی دیگر رونق دهه‌های اخیر سینما همان‌طور که گفته شد، فضای منحصر به فردی را برای ایجاد ارزش‌های اقتصادی و اشتغال فراهم کرده است. لذا از این منظر نیز نیازمند تجدید نظر در نگاه سیاستی به حوزه سینما هستیم. اصولاً سیاست‌گذاری بدون اطلاع از شرایط موجود و اهداف آینده امری ناممکن است، به همین سبب استقرار نظام آماری استاندارد و مناسب در عین حال که شرایط حال حاضر کشور را در حوزه سینما در مقایسه با دیگر کشورها نمایش می‌دهد، به‌عنوان عنصری مهم یاریگر سیاست‌گذاری‌های آینده این حوزه خواهد بود. بنابراین، در این پژوهش درصدد هستیم تا با استفاده از چارچوب اقتصادی، نظام آمار اقتصادی حوزه سینما را با استفاده از نگاشت نهادی این حوزه، احصای شاخص‌های مورد نیاز و جمع‌آوری متغیرهای موجود شکل دهیم. همچنین حضور فناوری در قسمت‌های مختلف این صنعت سبب به وجود آمدن اکوسیستمی پیچیده شده است که بازیگران مختلف را در بخش‌های فنی، تولید و توزیع به کار می‌گیرد. به تعبیری سینما در فصل مشترک ذات محتوایی و نوآوری‌هایی فنی شکل می‌گیرد و

از این جنبه قابل توجه است. لذا توجه به مقوله نوآوری در تحلیل صنعت سینما اجتناب‌ناپذیر است. در این راستا بر اساس چارچوب اسلو نوآوری‌های مربوط به صنعت سینما در سطح بین‌المللی و کشور، دسته‌بندی و ارائه می‌شود تا این کار زمینه را برای معرفی برخی شاخص‌ها و آمارها بر اساس نوآوری فراهم آورد.

در این کتاب، به‌منظور بررسی مبانی فنی، اقتصادی و آماری حوزه سینما و همچنین ایجاد رویکردی نوآورانه، برای بررسی مفاهیم و رویکردها به فراخور نیازهای پژوهش از روش اسنادی استفاده خواهیم کرد و از اسناد و منابع فارسی و لاتین چاپی و الکترونیکی در دسترس در کتابخانه‌ها و وبسایت‌ها بهره می‌گیریم. در بخش مطالعه و بررسی نوشتارها، از منابع مختلفی اعم از داخلی و خارجی مثل مرکز آمار ایران، سازمان تبلیغات اسلامی، سازمان ملل و زیرمجموعه‌ها (آنکتاد، یونسکو و...)، پایگاه‌های آماری بین‌المللی و سازمان جهانی مالکیت معنوی استفاده شده است. در رابطه با جلسات نیز بخش خصوصی سازمان‌های دولتی مانند وزارت فرهنگ و ارشاد اسلامی و معاونت توسعه فناوری و مطالعات سینمایی مدنظر قرار گرفتند و زیربنای بررسی اقتصاد سینما در ایران از این جلسات نشئت گرفت.

این نوشته مشتمل بر سه بخش است؛ بخش اول به تبیین فنی، اقتصادی و آماری حوزه سینما می‌پردازد، در بخش دوم با رویکردی نوآورانه به حوزه سینما خواهیم پرداخت و در بخش سوم آمارنامه تحلیلی ارائه می‌شود. در فصول و گفتارهای آتی، ابتدا به تشریح مبانی و مفاهیم و تعاریف فنی فیلم و سینما می‌پردازیم و زیرمجموعه‌ها را که عمدتاً در ذیل این مفاهیم طبقه‌بندی می‌شوند بررسی می‌کنیم. در فصل دوم سعی ما بر آن است تا اقتصاد حوزه سینما را مورد تحلیل قرار دهیم و سازوکار تولید کالاهای فرهنگی را در این صنعت بررسی کنیم. در این بخش از دیدگاه اقتصادی به تجارب برخی کشورها در صنعت سینما نیم‌نگاه خواهیم داشت تا نکات و نقاط مهم و کلیدی اقتصاد سینما در حوزه سیاست‌گذاری و عملکرد کشورهای منتخب را گردآوری کنیم. پس از بررسی چالش‌محور حوزه سینما در کشور و بررسی اسناد بالادستی نظام در این حوزه و همچنین بررسی تجربیات بین‌المللی، در پایان این فصل و با توجه به نتایج این تحلیل‌ها، شاخص‌های آماری حوزه سینما را استخراج کرده‌ایم. در فصل سوم ضمن بررسی مفاهیم حوزه سینما از دیدگاه آماری، جایگاه صنعت فیلم و سینما را در طبقه‌بندی‌های آماری بین‌المللی مورد توجه قرار می‌دهیم. همچنین در این فصل در پی تجزیه و تحلیل شاخص‌های موجود در کشور و در سطح بین‌المللی هستیم و شاخص‌های احصاشده در فصل دوم به لحاظ اقلام و منابع آماری، بر این پایه مورد بررسی قرار گرفته‌اند. فصول چهارم و پنجم موارد مربوط

به نوآوری را شامل می‌شود و در فصول ششم تا هشتم نیز آمارنامه در قالب تعاریف و مفاهیم، جداول و نمودارها و تحلیل‌ها ارائه می‌شود. امیدواریم طی این روند، کتاب حاضر بتواند یاریگر سیاست‌گذارهای مؤثرتر در این بخش از صنایع فرهنگی کشور باشد.

در پایان، از باب من لشکر المخلوق لم یشکر الخالق، بر خود لازم می‌دانیم از مجموعه همکاران مرکز آمار ایران به ویژه سرکار خانم زهره چیت‌ساز که در پیشبرد این پژوهش خالصانه با ما همکاری داشتند تشکر کرده و برای ایشان توفیقات روزافزون آرزو کنیم. همچنین از تلاش‌های معاونت فناوری‌های ارتباطات و مهندسی اجتماعی مرکز همکاری‌های تحول و پیشرفت که با تأمین مالی پروژه امکان تهیه این کتاب را فراهم کردند تشکر و قدردانی می‌گردد. لازم به ذکر است همکاران این مرکز و ستاد توسعه فناوری‌های نرم و هویت‌ساز معاونت علمی و فناوری ریاست جمهوری به ویژه جناب آقای محمد نظمی و همچنین جناب آقای غلام پورآهنگر از معاونت توسعه فناوری مطالعات سینمایی سازمان سینمایی کشور با اظهار نظر کارشناسی و نقد و بررسی این کتاب، کتابی شایانی به بهبود این مجموعه ارائه کردند که شایسته قدردانی می‌باشند. امیدواریم این کتاب به گسترش درک صحیح از جایگاه سینما کمک کند و زمینه‌ساز رشد و توسعه این صنعت گردد.